

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1042.

CHICAGO, ILL., 1. SEPTEMBRA, (SEPTEMBER 1,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

CLANKI.

Kaj in kdo je pravica?
Governer lowe za obrambo stavkokazov.
"Drag Them Out".
Od Chicaga do Radovljice (John Olip).
J. Zalar se spoprijel z "gladijatorjem".
Kaj in kdo je Miners' Relief Conference?
Blue Laws.
Kdo lastuje frančiškansko glasilo?
Sacco in Vanzetti od aretacije do eksekucije.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Konferenca JSZ. na Blaine, Labor Day.
Vincenc Branisel smrtno ponesrečil.
Težave Z. S. O. v Chicagu.
Shod društev SNPJ. v milwauski naselbini.
Veselica orkestra SNPJ. v Chicagu.

Članstvu kluba št. 1, J. S. Z.
Sacco in Vanzetti v pogovorih med delavci.
Prva priredba clevelandske federacije SNPJ.
Domača zabava pevskega zbora "Sava".
Iz Warrena, Ohio.
Piknik okrajne organizacije v Chicagu.
Pueblo zopet v naših vrstah.
Sodelujte s tajniki klubov.
Kampanja za razairjenje "Proletarca".
Iz upravnitva.

RAZNO.

Divji plameni (Tone Seliškar).
Vičipci.
Naši odri.
Jus primae noctis.
Za izboljšanje odra v waukeganskem domu.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates: United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign-Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

KONFERENCE J. S. Z.

BLAINE, OHIO, v ponedeljek, Labor Day, 5. septembra v prostorih sodruga Bradleyja. Prične se ob 10. dopoldne. Važen dnevni red.

BARBERTON, OHIO, v nedeljo 30. oktobra v dvorani samostojnega podpornega društva "Domovina". Čas in druge podrobnosti sporočimo v kratkem.

WAUKEGAN, ILL. v nedeljo 13. novembra v Slovenskem narodnem domu. Pričetek zborovanja od 10. dopoldne, popoldne program, zvečer veselica.

Klubi J. S. Z. in podporna ter prosvetna društva, pripadajoča Izobraževalni akciji J. S. Z., naj gotovo izvolijo zastopnike za konferenco svojega okraja. Udeležje naj se jih tudi ostali člani J. S. Z. in drugi pristaši našega dela.

Samo malo počakate, pa vam sprešamo grozdje.

Grozdje zmeljemo in sprešamo ter pripeljemo mošt, pripravljen za shranitev, na vaš dom še isti dan.

Poleg naših modernih priprav za mlenje in prešanje, vam lahko postrežemo tudi s popolno zalogo kletarskih potrebščin kot s sodi vseh velikosti in drugem.

Avtomatično čiščenje ter separiranje pecljev že v mlinu naša **posebnost**. Priporočamo, da nas obiščete.

Telefon
Canal
6446

JOSEPH P. KRISTAN & CO.
1819 West 22nd Street, CHICAGO, ILL.
ISCEMO SE TRI ZANESLJIVE ZASTOPNIKE.

Rez. tel.
Rockwell
8426

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1042.

CHICAGO, ILL., 1. SEPTEMBRA, (SEPTEMBER 1,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rookwell 2864.

KAJ IN KDO JE PRAVICA?

Ali sta bila Sacco in Vanzetti kriva?—Ali je bil Krist kriv?—In John Brown?—Poglavje o umoru "čarovnic" v Massachusettsu.—Smrt čikaških anarhistov.

"Pravica" je tisti, ki ima moč in vlada. Njegov odlok je zakon. Kdor njegove zakone krši, je zločinec, in zanj so določene kazni.

Očetje te republike so bili zločinci toliko časa, dokler niso Anglije premagali in se osvobodili njene nadvlade. Če bi George Washington ne bil zmagovalec, in bi ga Angleži ujeli, bi ga obsodili na smrt in ustrelili kot zločinca, ki se upira oblasti in kralju, in ker je pomagal na kakršen koli način ubijati njegove podložnike. Toda Anglija je izgubila, in George Washington je postal velik, opevan je kot junak, kot osvoboditelj, borec za pravico in svobodo.

Pod carizmom je bilo v Rusiji kaznjivo, če si bil radikalec in deloval za strmoglavljenje fevdalnega ekonomskega reda. Tisoče in tisoče radikalcev je carizem ubil v imenu pravice, ali pa jih je deportiral v Sibirijo in jih tam polagoma ubijal. Danes je v Rusiji kaznjivo delovati za povratek carizma. Z monarhisti in tudi z drugimi opozicionalci se postopa približno tako kakor je carizem postopal proti svojim. Moč je sedaj druga, "pravica sile" je ista.

V Massachusettsu so dne 23. avgusta, nekaj minut po polnoči, ubili v imenu pravice Bartolomeja Vanzettija in Nikola Sacca.

Ali sta bila, ali nista bila kriva? Sodnik Thayer, ki ju je obsodil in prepredčeval z vsemi močmi pod svojo oblastjo, da jima ubrani novo obravnavo, pravi, da sta kriva; governor Fuller je s svojo komisijo izjavil, da sta kriva. Stoteri drugi, enako vplivni in zanesljivi ljudje trdijo, da jima krivda ni bila dokazana, in mnogi so navajali pod zapriseženimi izjavami dokaze, ki pričajo o njuni nedolžnosti. Vzlic temu sta bila poslana po sedmih letih zapora na električni stol.

"Morata biti kriva, drugače ju ne bi usmrtili," sklepa človek na ulici. Bral je v svojem dnevniku pod velikim naslovom, "dva roparska morilca poslana na električni stol." Čita in sklepa, "če ne bi bila kriva, bi ju listi ne imenovali morilca." In ko čita naprej, da se zanju

bore le blazni radikanci, ki razgrajajo z bombami, je miren človek popolnoma potolažen. Umorjena sta bila zato, ker sta smrtno kazen zaslužila. V tem uverjenju se potem prička z ljudmi protivnega mnenja, češ, gotovo sta kriva, kajti sodišče bi ju drugače ne dalo umoriti.

V tem je njihova zmeta. Ne poznajo pravila, "pravica je moč, in moč je pravica". Ne vedo, da delé pravico vedno tisti, ki vladajo. Ameriško ljudstvo je krščansko. In če verjame, da se justica ne more zmotiti, in da ne more biti krivična, čemu potem veruje, da je bil Krist krivično obsojen na smrt? Ako je justica vedno v pravem, je bila pravična tudi tedaj, ko je poslala Krista umreti na križ.

Pred sto petdeset leti so oblasti države Massachusetts dale obesiti in sežgati nekaj žensk v Salemu. Bile so obtožene, da so "copernice", "krivdo" so jim dokazale, in posledica je bila smrtna kazn. Ali se je justica države Massachusetts tedaj motila? Mar danes kdo verjame, da so bile dotične žrtve res čarovnice? Morda so bile razumne, zavedne ženske, duševno visoko nad oblastniki, kateri so delili pravico. Ali je kje človek, ki ima vsaj trohico razuma, da bi rekel: Dotični čin je bil pravičen, ker justica ne more biti krivična in brutalna?

Leta 1859 je bil v Virginiji obešen John Brown, borec za osvoboditev zamorcev na jugu iz telesnega suženjstva. Prijeli so ga in obdoličili, da ščuje prebivalstvo na upor proti posvetni in božji oblasti: obdoličili so ga tatvin in umorov, ter ga za "kazen" obesili. Enajst mesecev potem, ko so umorili John Browna, je bil izvoljen za predsednika Abraham Lincoln, in v času njegove administracije je prišlo do civilne vojne, ki je osvobodila tri milijone zamorskih sužnjev. Ali je bil John Brown pravično obsojen? Če se justica ne moti, če ni krivična, tedaj seveda je bil John Brown resnično zločinec. Toda čemu ga poveljujejo v knjigah? Čemu nosijo mnoga šolska poslopja njegovo ime? Čemu so mu postavili spomenike?

John Brown je bil umorjen, ker je bil v opoziciji proti vladajočim, ker jim je bil radi svoje propagande proti suženjstvu nevaren, in to je bil njegov "zločin". Vsi drugi so mu bili natovorjeni, da se zakrije pravi namen "justice".

L. 1886 so v Chicagu obsodili na smrt večje število anarhistov; nekaterim je bila kazen spremenjena v dosmrtno ječo, eden si je rajše sam končal življenje, kot da bi mu ga vzeli rablji, štirje so bili obešeni. Obsojeni so bili vsled bombnega napada na policiste. Kakor v slučaju Sacca in Vanzettija l. 1920, se je obravnava vršila tudi v tedaj v znamenju histerije proti radikalcem. Sodniki so odprto kazali svojo pristranost in sovraštvo do obtožencev. Priče, ki so jih nagnale skupaj oblasti, so prozorno lagale, toda justica je bila slepa za pravico ter je videla pred seboj samo osmero anarhistov, ki so se borili za delavstvo, katerega so tedaj, kakor danes, izkoriščali vladajoči. Smrtna kazen je bila izrečena, in vislice so storile svoje.

Šest let pozneje je pričel s preiskavo illinoiskega guvernerja Peter Altgeld. Zaslíhal je številne priče, pregledal rekorde, in videl, da je bila obravnava pristranska, obsodba krivična, in da obsojenci niso zakrivali zločina. Oprostil je zaprte anarhiste popolnoma, toda onim, ki jih je justica obesila, ni mogel vrniti življenja. Njihov grob je na pokopališču Waldheim v Chicagu, kjer imajo lep spomenik, ki oznanja, da pravica ne more biti pravica, ako jo imajo v oblasti krivični ljudje.

V imenu pravice in vere so oblasti mogotcev pomorile tisoče najboljših človeških duhov: borce za pravico, pionirje znanosti, reformatorje in sovražnike vsake krivice. Pravični so morali umreti, ker je tako zahtevala sila vladajočih.

Pravica je v krivičnem ekonomskem redu nemogoča. To, kar definirajo pisani zakoni za pravico, ni vselej pravica, ampak sredstvo za potlačevanje onih, ki se bore za pravico.

ALI HOČETE LIST REDNO PREJEMATI?

Ali vam je naročnina na "Proletarca" potekla? Tekoča številka Proletarca je 1042. Ako je številka v oklepaju poleg vašega naslova manjša kot to, ste z naročnino zaostali za toliko tednov kolikor je številka v oklepaju manjša od tekoče številke. Obnovite jo! — Ali ste dobili opomin, da naročnine še niste obnovili? Pošljite naročnino, da si zasigurate redno prejemanje lista. Ko pošljate naročnino, pridobite tudi svojega znanca ali prijatelja, da se naroči na "Proletarca".

Governer Iowe za obrambo stavkokazov.

Na premogovnih poljih Appanoose v Iowi so kompanije sklenile, da obnove obrat po "ameriškem načelu" odprte delavnice. Premogarji, ki so na stavki od 1. aprila, so proti temu "ameriškem načelu", in kompanijski propagandisti jih vsled tega zmerjajo in denuncirajo. "Ameriško" je, če delavec dela kadar hoče in kjer hoče, če pusti delo kadar sam hoče, in če pripada organizacijam, ki si jih on izbere. Unija pa zahteva od delavca, da dela kadar ona hoče, da službo pusti kdaj ona odloči, in da se vrne na delo kadar mu ona dovoli; nadalje zahteva, da ji plačuje svoje prispevke, in da kupuje po mogočnosti le unijske izdelke. Vse to pa je omejevanje "svobode", torej "proti-ameriško"!

Kompanije v Iowi hočejo odpreti svoje rove s stavkokazi. Prve poskuse so že napravile. Unijski rudarji piketirajo in apelirajo na stavkokaze, naj se vrnejo od kjer so prišli. Vsled tega so kompanije apelirale na guvernerja John Hamilla za pomoč. Governer, ki je seveda velik pristaš "reda in mira", je sporočil Joe Morrisu, voditelju unijskih premogarjev v Iowi, da naj unija skrbi za red in mir od svoje strani, ker je to najboljši način, da se ubrani slabih posledic. Morris je guvernerju odgovoril, da unija hoče red in mir, in da bo zanj od svoje strani tudi skrbela. Ali kompanije so se guvernerju znova potožile, da jih unija naprej nadleguje s svojim piketiranjem in ovira v obratu. Zahtevale so državno milico (vojaštvo), in ko hitro jo dobe, tedaj se obnovi obrat s polno paro. Governer se je tedaj zelo razjezil nad unijo in poslal njenemu voditelju Morrisu pismo, v katerem mu grozi z milico, ako ne preneha "nadlegovati" kompanij. Tudi ta se je razjezil, in odgovoril, da so unijski rudarji mirni, imajo pa zakonito pravico mirno piketirati. Zgraža se nad grožnjo, da bo nad stavkarje poslana milica, in se čudi, kam jadramo.

Vse to je stara povest, ki se v vsaki stavki ponavlja. Governerja je izvolilo ljudstvo, in vsakdo v Iowi ima volilno pravico, razun tujcev. Ljudski zastopniki bi morali po pravilu zdrave logike služiti ljudstvu. Kako to, da guverner Hamill rajše služi kompanijam? Čisto naravno, prijatelji unijski delavci v Iowi. Nominirali so ga interesi, katerim je služil in jim mora služiti, vam pa so dali pravico, da ga izvolite. To ste storili, ker ne marate svojega guvernerja.

Boj v Iowi bo težak, kajti kjer se vse oblasti izrečejo proti stavkarjem, je boj vedno težak. V Ohiju se kompanije istotako prizadevajo pognati premogarje ali nazaj na delo pod svojimi pogoji, ali pa v predajo pod pritiskom terorizma. Sodniki, kakršni so se sedem let

branili dati Saccu in Vanzettiju novo obravnavo, izdajo sodno prepoved proti stavkarjem na prvi migljaj gospodarjev. Ena družba v zapadni Pennsylvaniji toži unijo za poldrug milijon dolarjev odškodnine, ker se stavkarji nočejo podati. V tožbi seveda pravijo, da unija ovira obrat, in da nadleguje "delavce" (skebe), kar povzroča kompaniji veliko škodo. Kako idealno! Bogata družba hoče od rudarjev, ki so tako obubožani, da jim primanjkuje celo najpotrebnejše hrane in obleke, ki žive v barakah, poldrug milijon dolarjev "odškodnine"!

Pravično bi bilo samo to, da bi unija tožila in bi sodišče njeni tožbi za odškodnino ugodilo. Toda če bi šla namesto kompanije unija na sodišče in tožila prvo za poldrug milijon odškodnine, ker je povzročila svojim delavcem toliko in več škode — vsa Amerika in vsi sodni organi se bi rezali.

Kje so "prijatelji delavstva", ki jih je toliko ob vsakih volitvah? "Nestranski" unijski in drugi delavci agitirajo ter glasujejo za *strankarske kapitalistične kandidate*, kadar pa bi jim imeli slednji vračati uslugo z uslugo, jim vračajo z — batinami.

"Blue Laws"

Pod "blue laws" so označene postave, ki prepovedujejo ples, zabave in igre ob nedeljah, ker je nedelja Gospodov dan in posvečen molitvi. Blue Laws (prevedeno v slovenščino dobesedno, bi jim rekli "modre", "plave" ali "višnjeve" postave) so posebno v modi v novoangelskih državah, in v južnih. Čimveč hinavščine, več je "višnjevih" postav.

Večinoma so že zelo stare. Pennsylvanska Blue Law je bila sprejeta leta 1794, ali pred 133 leti. Prepoveduje vsako zabavo ob nedeljah, če nima strogo cerkvenega značaja, ples, komercialni baseball itd.

So kraji, ki izgledajo ob nedeljah kakor pokopališče na veliki petek. Vse je tako speljano, da vodi v nedeljo vsaka steza v cerkev in v farovž.

Čudno, da "modre" postave niso prepovedale pobožnim profitarjem obratovati svojih tovarov ob nedeljah! Zabava je delavecem ob nedeljah prepovedana, čez teden zanjo ni časa. Tam, kjer je obrat neprekiden, mora delavec garati vsak dan, in nobenemu farizeju ne pride na misel, da se bi zgražal nad tolikšnim omadeževanjem Gospodovega dneva.

Papagaj pravi

Kje so računi zapravljenega milijon-dolarskega fonda? Zakaj jih ne objavite?

— TONE SELIŠKAR:

DIVJI PLAMENI.

Socialni roman.

(Nadaljevanje.)

Potem se je previdno umaknil kozarcu, ki je priletel mimo njegove glave v podboje in se razbil. Frece pa je ostal ves razočaran na svojem mestu. Besno je gledal v vrata, potem pa je od onemoglosti pljunil in zaklel. Vendar pa se je dvignil in je šel po stopnicah v prvo nadstropje. Dasi sta bila z Guzejem v jezi zaradi hčerke, ki je z njim zanosila in potem splavila, ker jo je v zadnjih mesecih obrcal, vendar je večkrat šel k njemu: to pa kadar mu je zmanjkalo denarja.

— Zopet je bil zdravnik pri nji, je dejal ob takih prilikah — toda jaz nimam! Ti pa si kriv — ti daj!

Guzej mu je dajal, samo da se je znebil sitneža, ki bi ga nazadnje še lahko ovadil.

Guzej je bil v svoji sobi in Gaber je bil pri njemu. Kakor da bi slutil pretečo nevarnost je naenkrat zgubil oblast nad seboj in je že vse jutro nemirno hodil od stene do stene, gledal skozi okno, hodil na hodnik in se oziral po etažah.

Poraz rudarjev v drugih rudniških revirjih, ki so se komaj po tridnevni stavki udali za malenkostne pridobitve, je tudi njega zelo tlačil.

— Zakaj je cesta tako mrtva, se je zadiral nad Gabrom, zakaj jih ni na cesto, strahopetcev? Gaber ga je skušal miriti.

— Počakaj malo! Ljudje še niso pripravljani. Sedaj imajo še nekaj denarja. Toda če bo stavka trajala dva, tri mesece bodo že pobesneli. Zato bomo skrbeli! Trinajst peklenskih strojev je že pripravljenih. Kadar spustim elektrarno v zrak, bo tako, kakor če bi podjetju odrezal glavo. Črpalke prenehajo, luč ugasne. — To bo znamenje za revolto. Toda to bo samo v našem kraju.

— Za druge se ne boj. V tem trenutku, ko zaslišijo o naši zmagi, se upro tudi drugje.

— To imaš prav. Nekdo mora začeti.

Ko je stopil Guzej k oknu, se je ustrašil in je stopil korak nazaj.

— Poglej!

Mimo okna je korakala desetnija vojakov s čeladami.

— Psi, prokleti, je zaklel Gaber.

V sobo je vstopil v tem trenutku Frece.

— Živijo mi in revolucija! se je široko zasmel obema. Kaj je novega?

— Nič posebnega, kakor vidiš, je dejal suhoparno Guzej.

— O pa je!

— No kaj, povej če veš!

Vsedel se je na posteljo in dejal.

— Veš Guzej, takale je sedaj: Kar lépo popokaj svoje reči, culo poveži, in odjadraj iz te kajbice — zakaj mogoče boš drugače še danes sedel pri ričetu.

Guzej se je zgrozil, vendar pa mu ni verjel. Tembolj se je razjezil.

— Ne čenčaj takih neslanosti vendar! Saj vidiš, da so resni časi!

— Resni zelo, posebno zate! Svetujem ti, da jo kar hitro popihaš! Maček mi je to razodel — in ti sam veš, da ima Maček dober nos za vse novice take vrste.

— Pa se ne lažeš?

— Naj me takoj pes pocitra, če ni res. Ravno kar mi je to razodel, ko sem ga ozmerjal s prasetom.

Guzej je sedel na stol in zaril prste v lase.

— Dobro je, da si mi to povedal. Sedaj pa pojdi, z Gabrom imava nekaj važnega!

— No, grem! Pa le hitro jo popihaj! Ampak veš, zaradi tistega dinamita, ki mi ga je včeraj Zgonc privlekel od Klemenovih — kmalu ga spravite proč!

O, ko bi mogel, to bi ga ozmerjal. Toda ni ga smel, dasi je bil prepričan, da ga ne izda, ker je tudi on vedel marsikaj, kar bi ga pokopal.

— No, če pa si tak, je dejal z vso mirnostjo, potem pa ga boš ti, Gaber, kam drugam spravil.

— Ga že bom, je ta odgovoril. Frece, veš to ni lepo od tebe!

— Saj se ne mudi tako, je menil ta. Toda saj vesta, skrivati in zaklepali tako reč pred otroci, to ni lahko.

Guzej je stopil za njim in ga potrepljal po rami.

— Zaradi denarja si prišel kajne?

Ta se je zvito nasmehnil in skomizgnil.

— Kaj češ, slabi časi!

— Saj ti dam. Na! — Samo molči in ne klepetaj preveč! Dal mu je nekaj denarja. In še nekaj posebej.

— To pa daj puncu in zaveži ji jezik!

Pohlepno je segel po denarju in hvaležno zatrjeval.

— Zavozljaj ga ji bom, ne samo zavezal. Na zdravje!

Gaber je vprašujoče gledal Guzeja, ki je jemal pole papirja in liste in jih z nervozno naglico metal na kup. Potem je vse skupaj zmašil v peč.

— Daj mi vžigalnik!

— Zakaj pa to delaš? Vse zapiske naših tajnih sej — ?

— Sežgal jih bom.

— Kaj misliš, da je res, kar je pravil Frece?

— To sem slutil. In tudi od centrale sem dobil skrivno poročilo, da se nekaj pripravlja. Potem je sežgal papirje, ki so počasi dogorevali v pepel. Iz omare je vzel majhen potni kovčeg in ga pričel polniti s perilom.

— Kaj za vruga nameravaš?

— Kaj? Odpoval bom v Italijo, dokler je še čas. Zapreti se vendar ne bom pustil.

Gabru je bilo, kakor da se udirajo tla, kakor da izginja svet in vse okoli njega. Strahovita osamelost se ga je polastila, presenečen in prestrašen je kriknil.

— Ti nas zapuščáš — — — ?

— Saj vendar vidiš, da bi me zaprli.

— In z vsemi našimi pripravami? Vse nas boš pustil na cedilu?

Stala sta si nasproti. Prvi močan in silen samo v jeziku — drugače pa strahopetec, ki se ni bal za drugega kakor za samega sebe — drugi junak, ki se ni ustrašil nobenega dejanja, lahkoveren, ki je sanjal o lepoti revolucije z vsemi njenimi strahotami kakor mladenič o čudežni devojki. Tem bolj pa je divjalo v njem, ko je naenkrat videl v njem vse drugačnega človeka, kakor ga je videl do sedaj.

Ta človek, ki se je otroško domišljeval, da bo rešil ves svet s svojim časopisom, z lažmi in s krdelom poslušnih fantov, ki bi spustili nekaj poslopij v zrak, in ki ni niti toliko pomislil naprej, da vlada ne bo dolgo trpela njegovih hujskanj, je bil sedaj plašljiv zajec, in premišljeval je kako bi ušel. Naenkrat se mu je zdelo, da bi ga vendarle kdo izdal izmed številnih njegovih skrivnih oprod. Gaber se je hipno ustrašil. Toda kmalu se mu je vrnila prisotnost duha in je spoznal:

— Če gre Guzej, ne bo nič z vsemi upi! Ne bo barikad, ne rdečih zastav na vladni palači — ne vislic na glavnem trgu — —

Postavil se je pred vrata in dejal:

— Nikamor ne pojdeš. Tu boš ostal!

Guzeja je postalo strah.

— Pusti me, prijatelj! Ti vendar ne boš dopustil, da me zapro?

— Ne, ti ne pojdeš! Kar smo sklenili bomo napravili! Saj vendar nismo otroci!

— Toda če vidiš, da ne gre! Brez mene napravite! V tisti uri, ko zvem, da napredujete, se vrnem.

Strahotno se je skremžil Gabrov obraz.

— Tu ostaneš, ti rečem! Ti si pričel, vsi bomo končali! Da pa te ne bodo, se boš skrill!

— Kam se naj vendar skrijem? Saj me vsakdo pozna. Pusti me! Ne bodi neumen!

— Ostaneš tu! je mrko ukazoval Gaber. Pri Cili, ki stanuje sedaj izven mesta boš na varnem. Dosti prostora imajo, ko ni Klemena. Tudi fanta so ji vzeli. Cila in Piškur pa sta naša!

Iz kovčeka je dvignil velik paket bankovcev.

— Koliko ti dam?

— Nič! To je strankin denar. In kaj misliš z njim?

— Spraviti ga na varno — kakor sebe. Kadar bo varno ga prinesem nazaj.

Gaber je pri teh besedah potegnil iz žepa pištolo in pomeril.

— Če mi še kaj zineš o tvojem odhodu in denarju, ki bi se ga rad polastil — — — —

Guzeju so se zaježili lasje, odmaknil se je bliskovito in se sklonil, kakor da bi že počil strel. Sprevidel je, da ni rešitve. Bled in prepaden se je napravil, kakor, da se je šalil in mu je dejal s smehom, ki pa ni razodeval veselosti:

— Saj sem se samo šalil. Veš, da ne grem proč!

Gaber je spravil orožje in pomirjen dejal, dasi je vedel sedaj, da laže:

— Sedaj pa hitro spravi vse kar potrebuješ. Zvečer te bom peljal k Cili, ki pa jo bom preje obvestil, da pripravi vse potrebno. Zakaj, če je to res, kar je zvedel Frece od Mačka, je to neobhodno potrebno. Za to bo vedel samo skrivni odbor, drugim pa bomo oznanili — v slučaju, če res izide tak ukaz — da si pobegnili preko meje.

— Dobro! Toda, če pridejo mogoče že sedaj?

Gaber je malo pomislil.

— Saj res! Ti vragi pridejo nepričakovano. Pojdiva sedajle v gledališko garderobo in spremenil te bom tako, da te nihče ne bo spoznal. Potem pa greva takoj k Cili.

— Hitro! je viknil Guzej. Pograbil je svoj kovčeg, vzal iz omare še nekaj pištol in oba sta odšla, po hodniku na galerijo, odtod v pritličje in tu ga je Gaber tako spretno spremenil, da bi bil čudež, če bi ga kdo spoznal. Tudi Gaber sam se je maskiral. In ko sta šla preko dvorišča, jih je natakarica prijazno pozdravila kakor tujca, ki jih ni še nikoli videla.

(Dalje prihodnjič.)

Kaj in kdo je Miners' Relief Conference v zapadni Pennsylvaniji.

V "Proletarcu" z dne 18. avgusta smo poročili, da so nekateri posamezniki na sestanku v Pittsburghu, Pa., ustanovili *Miners' Relief Conference of Western Pennsylvania*. Navedli smo imena odborikov, vsebinsko nam poslanega cirkularja, in pa svoje pomisleke, s katerimi smo izrazili dvom v odkritost te pomožne akcije.

Prvič, naglasili smo, da je za dosego namena uspešno pomagati premogarjem, potrebna enotna pomožna akcija. Če se tu ali tam zbere nekaj oseb, pa najamejo pet ali šest ljudi in sobo za urad ter začno nabirati prispevke, ni to toliko pomoč premogarjem, pač pa "pomožnemu" odboru, razun tega pa se na tak način uvaja v pomožne akcije anarhija. Rekli smo tedaj, in ponavljamo, da ni stavka samo v okraju v katerem deluje Minericev-Kemenovičev pomožni odbor, ampak povsod na poljih mehkega premoga, kjer je unija U. M. M. of A. utaborjena. Naglasili smo, da bomo izrekli o omenjeni pomožni akciji svojo končno sodbo šele tedaj, ko dobimo o nji točna poročila.

Tu objavljamo tista, ki smo jih prejeli dosedaj. Značilno je, da je g. V. Kemenovič objavljaval svoje apele v pomoč rudarjem v "Radniku" že 22. julija, medtem ko jih drugim listom ni hotel poslati do sre-

de avgusta. Čemu enemu preje, kakor drugim? Ali zato, da je organiziral s svojimi apeli invazijo v podporna društva SNPJ. in HBZ.?

Poročali smo, da ima Kemenovičeva pomožna akcija svoj urad v McGeagh buildingu v Pittsburghu, Pa. Eden naših somišljenikov v Pennsylvaniji ga je ogledal in nam poroča:

"Mi nismo vedeli o tej organizaciji ničesar do pred par dni predno smo čitali poročila o nji v Prosveti in v Proletarcu. Takoj smo zasumili, da je to zopet ena tistih "radikalnih" organizacij, ki je ustanovljena radi gotovih "radikalnih" posameznikov, ne pa v pomoč premogarjem. Videli smo tudi, da bombardira vse naše organizacije s svojimi apeli — češ, pomagajte, pomoč je nujno potrebna — za premogarje. Svoje prošnje niso poslali samo tam kjer ni stavke, ampak tudi v najbolj prizadete kraje, kar meče na njihov "relief" zelo čudno luč. Ob priliki, ko sem bil v Pittsburghu, sem se oglasil tudi v njihovem uradu. Nisem se motil, kajti ko sem vstopil sem videl takoj, da sije iz njega Bartulovičeva senca. Soba, v kateri imajo urad, je v osmem nadstropju; je okrog 20 čevljev dolga in 16 široke. Pri mizi sta delali dve mladi Hrvatici. Pisale sta naslove. Tajnik "relief" V. Kemenovič je po malem tipkal na pisalni stroj, en mlad fant pa je bil vedno pri telefonu. "Vi ste dobro spletli svojo mrežo", sem si mislil. Ljudje so prihajali notri in odhajali. Torej zelo zaposlen urad! Prihajači in odhajači so največ tiste vrste ljudje, ki so čakali in še čakajo Bartulovičeve "revolucije". Mož, ki operira dvigalo, se mi je potožil, da ima veliko več dela, od kar je ta "relief" v njegovem buildingu. V uradu so razobešeni po stenah razni radikalni letaki in pa slike revolucionarjev! Ako bi borci, ki so tu reprezentirani na slikah, vedeli, kako jih pustolovci zlorablja, bi se v grobu obrnili."

To je mnenje rojaka, ki je njihov urad ter delo na licu mesta preštudiral. Toda Kemenovičev relief je vendar indorsiran od različnih unij, v njemu je zastopanih celo število lokalov! Če bi Janez Trobenta sklical konferenco, in bi iz vsakega lokala pozval le svoje najzanesljivejše prijatelje, ki bi po njegovem navdilu ustanovili "relief", mar bi bili lokali res zastopani v njemu?

Peti distrikt unije U. M. W. of A., v katerem deluje Minericev-Kemenovičev "relief", izdaja dvakrat mesečno list "Coal Facts". Odgovorni zanj so odborniki petega distrikta, ki imajo svoj urad v Pittsburghu. V pismu z dne 25. avgusta nam P. T. Fagan, predsednik petega distrikta U. M. W. of A., sporoča, da Minericeva-Kemenovičeva "pomožna akcija" nima odobrenja unije, in da je bila o tem obveščena. Nadalje je bila obveščena, da so take akcije v kvar uniji; kdor je za pomoč uniji, naj deluje zanj v smislu, da bodo prispevki poslani glavnemu blagajniku U. M. W. v Indianapolisu, če pa hoče kdo pomagati specialno premogarjem v zapadni Pennsylvaniji, naj pošlje prispevke blagajniku U. M. W. petega distrikta, soba št. 407, Columbia Bank Bldg., Pittsburgh, Pa.

P. T. Fagan nas nadalje obvešča, da unija petega distrikta ni še apelirala za pomoč na zunanje kraje, zelo pa se ji dopade npr. način, potom katerega deluje SNPJ. v takih borbah.

Glavni urad premogarske unije petega distrikta ob enem priporoča, naj se prispevki v pomoč premogarjem ne pošiljajo takozvani Miners' Relief konferenci, ker se nabrana sredstva porabijo več v druge namene, ki so uniji neprijazni, in le malo v pomoč stavkarjem.

Vincenc Cainkar, predsednik SNPJ., je imel v eni prejšnjih števil "Prosvete" z ozirom na ta "relief" članek, v katerem priporoča društvam SNPJ., naj svoje prispevke, kakor običajno, pošiljajo glavnemu uradu, ki jih bo pravično razdelil potrebnim. Vsak cent bodo dobili stavkarji, medtem ko omenjena konferenca da stavkarjem le gotov odstotek, in še tisto pomoč dobe samo tisti, ki so somišljeniki njihovega "reliefa", oziroma sekte, h kateri pripadajo "reliefovi" funkcionarji.

Vsi premogarji, ki so na stavki, v vseh krajih, potrebujejo pomoč. Ako prispevate njim v prid potom svojega društva, skrbite, da tajnik pošlje prispevek glavnemu uradu svoje organizacije, ki ga bo poslala naprej v prispevani namen. Ako prispevate v pomoč stavkarjem ne glede na podporno organizacijo, pošljite prispevek ali uradu unije, ali pa na urad JSZ. Naše organizacije imena prispevateljev objavljajo; njihove račune pregledujejo odgovorni nadzorni odbori. Kemenovičev relief ni odgovoren nikomur razun samemu sebi.

Kdo lastuje frančiškansko glasilo?

"Sloga" in "Edinost" sta bila lista, ki ju je neogoval in vzdrževal slovenski frančiškanski komisariat v Ameriki — oziroma Rev. Kazimir Zakrajšek. Ko je v Jolietu prenehal "Amerikanski Slovenec", je Rev. Zakrajšek vzel njegovo ime, in ga dal svoji "Edinosti", ki je preje zamenjala ime "Sloga". Tako se je vršilo žungliranje z imeni.

Žungliralo pa se je tudi z lastninsko pravico, in o tem je javnosti le malo znano. Frančiškani so s prispevki vernikov ustanovili list in tiskarno. Ko je bila stvar precej dobro v teku, so izročili list in tiskarno v privatne roke.

Pred več tedni je bil v prilogi ljubljanskega "Jutra" priobčen pregled ameriškega slovenskega novinstva, povzet po Ameriškem družinskem koledarju letniku 1927. "Am. Slovenec" z dne 19. julija se huđuje radi tega, in pravi, da je pregled, kar se tiče nekaterih opomb, sicer še dokaj dober, ne pa opombe tikajoče se njegovega lista in Prosvete. Pregled v imenovanem letniku Koledarja pravi, da ima Prosveta povprečno 12.000 izvodov dnevne naklade. "Am. Slovenec" dokazuje, da se je tiska le 7.500 iztisov, prezrl pa je, da se je en dan vsaki teden tiska okrog 35.000 izvodov. Odtod prej navedena povprečna cirkulacija.

Amerikanski Slovenec imenuje za debelo laž navedbo, da so njegovi gospodarji frančiškani. Ako niso več, **BILI SO**. In če niso več gospodarji, bi bilo zanimivo izvedeti, kako se je igralo za kulisami, da je list s svojo tiskarno prešel v posest žlahte vodilnega frančiškana?

Če frančiškani niso več gospodarji, kdo je? Hm, saj vendar veste, da se je družba reorganizirala in postala delniško podjetje? Dobro, koliko delnic je ostalo frančiškanskemu redu? Še tole naj pobožni dnevnik enkrat pojasni: Ali je res, ali ni res, da sta glavna gospodarja tiskarne in lista upravnik in pa urednik? Upravnik Albin Zakrajšek je brat Rev. Kazimirja Zakrajška. Urednik Jerič ima za soprogo sestro Rev. Zakrajška. Če je to res, kar se čuje izzakulis, tedaj je ta žlahta osvojila list, ki je bil posest frančiškanov. Če ni res, bomo popravili, kadar "Amerikanski Slovenec" pojasni, kako je s to rečjo.

Sacco in Vanzetti od aretacije do eksekucije.

5. maja 1920 aretirana v Broctonu, Mass., v času histerične gonje proti "rdečkarjem".

11. septembra 1920, štiri mesece po aretaciji, sta bila obdolžena roparskega umora, izvršen 15. aprila 1920 v South Braintree, Mass. Frederick A. Parmenter, plačilni uradnik Slater & Morrillove tovarne čevljev in njegov stražnik Alexander Berardelli sta bila umorjena.

31. maja 1921, pričetek obravnave v Dedhamu. Vse ozračje sodne dvorane jima je bilo sovražno. Zagovornišтво je bilo brez moči, vzlic dejstvu, da so bile priče državnega pravdnika v konfuziji, in da so glavne pričale proti njima iz sovraštva proti rdečkarjem in tujerodcem.

14. julija 1921, Sacco in Vanzetti spoznana krivim umora prvega reda.

15. julija 1921, odbor za obrambo Sacco-Vanzettija podvzel vse mogoče legalne korake, da se ju ubrani pred justičnim umorom.

24. decembra 1921 sodniku Thayerju predloženi novi dokazi o nedolžnosti Sacca in Vanzettija s predlogom za novo obravnavo. Sodnik Thayer, ki je predsedoval prvi obravnavi, jo je odklonil.

27. marca 1923. Alienisti spoznali Sacca za duševno zdravega. Vsled muk v ječi je bil mesec poprej poslan v opazovalnico za umobolne, ker so zasumili, da mu je morda opešal um.

9. aprila 1924, Vanzetti spoznan za duševno zdravega v enakem procesu kakor preje Sacco.

10. januarja 1926, Celestino Madeiros, Portugalec, podal v ječi izjavo, da je za umor, radi katerega sta v ječi Sacco in Vanzetti, izvršila njegova roparska skupina.

5. aprila 1927, sodnik Thayer zopet odklonil novo obravnavo, dasi mu je bila predložena še jasnejša, zaprisežena evidenca, kakor prvič.

9. aprila 1927. Sodnik Thayer določil, da morata Sacco in Vanzetti umreti v tednu, ki prične 10. julija.

29. junija 1927. Governer Fuller je na pritisk javnega mnenja odredil svojo preiskavo Sacco-Vanzettijeve zadeve. Izvršitev smrtne obsodbe je odložil na 10. avgusta.

17. julija. Sacco in Vanzetti pričela z gladovno stavko. Sacco vztrajal 33 dni in prenehal, ko mu je bilo zagrozeno, da naj uživa hrano prostovoljno, ali pa bo prisiljen.

3. avgusta. — Governer Fuller v svoji izjavi dejal, da smatra obtoženca kriva, da sta imela pravilno obravnavo, in da sodnega pravoreka vsled tega ne more spremeniti.

5. avgusta. — Preiskovalna komisija governerja Fullerja izjavila v dolgem poročilu, da je bil sodnik Thayer v času obravnave proti obtožencima netakten, da pa je bil v sodni dvorani in kot sodnik pravičen in "takten". V ostalem je soglašala z governerjevo izjavo.

10. avgusta. Zagovornišтво je z zadnjim apelom na governerja izposlovalo, da je eksekucijo odložil do 22. avgusta. Med tem so zvezni in drugi sodniki odklonili vsak apel za novo obravnavo in za spremembo sodnega procesa.

23. avgusta 1927 po polnočni uri Sacco in Vanzetti usmrčena na električnem stolu.

28. avgusta njun pogreb v Bostonu, ki se ga je udeležilo par sto tisoč ljudi. Bila sta vpepeljena. V vseh ameriških mestih so se isti dan vršili spominski shodi.

Umrla sta ne da bi klonila, zatrjevaje svojo nedolžnost, pozdravljajoč svoje sodruge po vsem svetu. Vsem, ki so jima bili na strani in jima pomagali v obrambi, sta poslala svoj zadnji pozdrav in zahvalo, z apelom, ostanite naprej v borbi za pravico in resnico!

Resnim in pametnim za smeh in kratek čas.

Josip Zalar se spoprijel z "gladiatorjem"!

Gladiatorju (šebojganski fajmošter se je namreč prekrstil v gladiatorja) pokajo kosti. Težko se je njegov brat Josip Zalar lotil nekrščanskega opravila. Hudo je dobremu katoliku, in g. Zalar je katolik in pol, kadar mora udariti duhovnika. Da si potolaži vest, je dal g. Plevniku za tri svete maše, za dve je poslal novce v Lemont, in uredniku Miketu pa je poslal škatljo cigar in dopis, v katerem je gladiatorja stisnil za vrat, in ga nato lepo pobožal, da ga ne bi preveč in predolgo bolelo.

Na kratko, g. Josip Zalar pojasnuje, da šebojganski fajmošter, bivši "editorial writer" frančiškanskega "Am. Slovenca", jako rad laže. Kot znano, se gre radi komišna. Rev. Černe (gladijator) ga je videl v Kranjsko slovenski katoliški naravnost, in ker si tega ni upal povedati naravnost, je za začetek nameril svojo sulico na Slovensko narodno podporno jednoto. "Po narodni le udrihaj" so rekli Kazimir, Jerič, Grdina in Mike. Ali nesreča je hotela, da je Černe zadel tja kamor je imel komišen najprivlačnejšo silo. Par odbornikov katoliške jednote mu je pomagalo. Joj, kako je ropotalo na seji v Jolietu, kako je v Clevelandu Mike tekal od pogrebника v uredništvo in obratno, kako je pisaril in prosil! Gladijator Černe se je ves razjarjen vrnil v Sheboygan, kjer vihti svojo sulico in pije rakijo. Šedaj se pripravljajo, da si zopet sežejo v roke, in da se lote narodne jednote, ki bo po zatrdilu razodetja, ki ga je prejel srebrnomašnik Kazimir na Lemontu, postala v teku petih let bolj katoliška kot je npr. calumetska Slovensko Hrvatska Zveza, ali pa denverska Zapadno Slovanska Zveza.

Sicer pa, da se uvod preveč ne zavleče: v "Glasilu KSKJ." z dne 16. avgusta je imel spoštovani glavni tajnik KSKJ., g. Josip Zalar članek, "Odgovor 'Slovenskemu Gladiatorju'", kar pomeni seveda odgovor župniku Černetu. Glasi se:

"Prejel sem mesečnik "Slovenski Gladiator". Na prvi strani ima označeno, da je urednik in lastnik istega Rev. James Cherne.

Ker je torej urednik in lastnik katoliški duhovnik in član K. S. K. Jednote, se z njim ne bom spuščal v debato ali polemiko, pač pa hočem članstvu podati naslednje pojasnilo:

Rev. Cherne je že lansko leto veliko pisal v listu "Amerikanski Slovenec", o nekakemu "komišnu". Že takrat je zaslužil pošten odgovor, toda prizaneslo se mu je zaradi njegovega stanu.

Namesto da bi se mu javno odgovarjalo, ga je glavni predsednik brat Anton Grdina povabil na sejo glavnega odbora z namenom, da bo povedal, kaj on ve ali misli o nakupovanju bondov.

Father Cherne se je vabilu brata glavnega predsednika odzval ter seje glavnega odbora K. S. K. Jednote januarja meseca letošnjega leta vdeležil. Ko je bil Rev. Cherne pozvan k besedi, je rekel:

"Jaz ne vem veliko o bondih, zato sem pa privedel s seboj moža, ki je finančni bondni izvedenec; ta bo dal odboru potrebna pojasnila."

Ko je bila ta afera končana, vpraša predsednik Jednote, če ima kateri izmed glavnih uradnikov kako vprašanje na Father Chernetu. Nato jaz stavi sledenče vprašanje: "Father Cherne, ko ste pisali članke v "Amerikanskem Slovencu" o komišnu, in da uradniki slovenskih Jednot niso zmožni svojega posla, steli pri tem mislili tudi glavne uradnike K. S. K. Jednote?"

Father Cherne odgovori: "Ne! Mislil pa sem glavne uradnike S. N. P. Jednote. Ko sem pričel pisati o njih tiskarni, sem bil potem v to zapeljan."

Dalje je Rev. Cherne rekel: "Ali želite, da preklčem?"

Glav. uradniki so se s pojasnilom in izjavo Father Chernetu zadovoljili, ter niso zahtevali preklica.

Nato Father Cherne prostovoljno in neprisiljeno izjavi:

"Podal bom tozadevno izjavo in pojasnilo, kakor sem to storil za Družbo sv. Družine."

Na podlagi tega se je pričakovalo, da bo Father Cherne ostal mož beseda, ter da bo storjeno krivico potom obljubljene izjave popravil. Namesto tega je začel ponovno blatiti in na še bolj neopravičen način širiti senco nepoštenosti na člane glavnega odbora.

Ako Father Cherne zna, da je kateri glavni uradnik prejel komišen, je njegova dolžnost, da takega uradnika pove z imenom, nikakor pa ni lepo, da se vse glavne uradnike K. S. K. Jednote pokriva z eno plahoto, kakor da smo vsi sami nevedneži, nepoštenjaki in graftarji.

To sem omenil resnici na ljubo in javnosti v pojasnilo.

Kot katoličan in kot član glavnega odbora katoliške organizacije, se ne bom spuščal potom časopisja v debato z Rev. Chernetom. Previsoko spoštujem duhovniški stan in bi bilo nedostojno in negentlemansko, ako bi se z duhovnikom v javnosti prekekal.

Poslužiti se hočem Jednotinih pravil za dosego zadoščenja za krivice, ki so bile prizadete meni in K. S. K. Jednoti."

Ako ste Zalarjev odgovor pazno prečitali, vidite, da se je fajmoštru po nesreči zaletelo, da je bil "zapeljan", in da v KSKJ. ni komišna, in da so bondi ki jih ima vsi allright. Bil bi preklčal, če bi odborniki hoteli, a ker spoštujejo (?) duhovski stan, in ker je "duhovnik" nekaj "več", tega niso zahtevali.

Fajmošter je torej na seji dejal, da ne ve veliko o bondih, a povabili so ga vseeno in plačali njemu ter njegovemu spremljevalcu stroške. G. Zalar hinavsko piše, da se z gospodom duhovnikom ne bo prekekal v listih, misli pa si: Hudič te vzemi, baraba pijana!

Pogrebnik Anton Grdina tudi odgovarja župniku gladiatorju, ali zelo vljudno, prijateljsko, upoštevno. Dragi gospod, le pišite, le svetujte nam, da, lepo je to, samo tako nam svetujte, da ne boste nikogar razburili, da ne bo špetira med nami, svoj blagoslov nam dajte, razsvetljenje nam priprosite pri nekrvavi daritvi. To je smisel Grdinovega odgovora. V srcu pa si misli: "Čemu smo tega bedastega fajmoštra porinili tako neumno naprej, sedaj nam pa skače po grbi?!"

Najbolj nesrečen izmed vseh je Mike Cegare. Najpoštenjši je med njimi, a mu je seja dala ukor radi enega nedolžnega članka, predsednik ga je okaral, tajnik ga kara, Černe ga je preklčal, Jerič, ki bi rad njegovo delo, pa pravi, "on ni zato službo, ni pa ni." Je res hudo.

IZ CHICAGA DO RADOVLJICE.

John Olip.

(Nadaljevanje.)

"Radovljica!" je zaklical sprevodnik. S soprogo sva izstopila, kajti na cilju sva. Tako sem zopet "doma"! Kako izgledaš, Radovljica? Kolodvor je nov in večji kot tedaj, ko sem zapustil to sicer malo, a prijazno mesto. — Kovčke sem pustil na kolodvoru in odkorakal v mesto. Gledam naokrog in premišljam: Ali niso bile te ceste, po katerih sedaj hodim, nekoč daljše in širše, hiše večje, in cerkveni stolp mnogo višji, kakor sedaj? Kako to, da se mi tisto, kar se mi je nekoč zdelo veliko, vidi danes majhno? Je pač tako, da dokler je človek samo doma, se mu zdi stolp bližnje cerkve najvišja stavba na svetu, bližnje mesto največje, ceste, po katerih hodi, najširše in najdaljše. Ko pa je vržen v svet, ko potuje in potuje po širokih cestah življenja — se nauči meriti in primerjati. Svet je velik. Radovljica je majhna.

Po dolgih letih v rodnem mestu.

Srečavam ljudi v rodnem mestu, a ne poznam nikogar. Kam bi šel drugam, ako ne v gostilno. Dobro, gremo v gostilno "Pri letcarju". V nji je moja sestra natakarka. Takoj ko sem vstopil, sem jo spoznal. Lepo me pozdravi kot gosta, a spoznala me ni. "Kaj želite", je naju vprašala. Naročiva jed in pijačo, potem pa jo vprašam, "kajne, da si ti moja sestra?" Gledala me je nekaj momentov začudeno, potem si seževa v roke! Iz gostilne sem šel v brivnico. Dva stola, oba okupirana. Ženski sta na njima. Govorita hrvatski. Brivec je eni ravno odrezal kito. Modernizem, ali kaj . . . Meni doni na uho le srbohrvatska govornica, kajti obe govorita hrvatsko. Preje tega v Radovljici ni bilo. Mar se je pomaknila tako daleč proti jugu, tja na Balkan?

Doma so me pričakovali šele naslednji dan. Iznenadil sem jih, ker sem stopil tako nepričakovano v domačo hišo. Doma, v krogu domačih — po tolikih letih. Pozdravi, vprašanja, iskanje in vpraševanje z očmi in z besedami. Pa kaj bi o tem pisal! Čitatelje bi najbrž ne zanimalo — torej preskočimo moje srečanje pod domačo streho.

Rekel sem, da bom čitatelje informiral posebno o stroških, kajti marsikdo, ki misli na obisk v stari kraj, vprašuje, "koliko stane?" Bom zelo kratek v tem oziru, kajti moj namen je opisati vtise, ki sem jih dobil na Slovenskem. Omenil bom vse izlete po vrsti in stroške, potem pa razmere, kakor sem jih videl skozi svoja očala. Prvi izlet 11. julija z ženo in sestro v Ljubljano na velesej. Bil je zadnji dan ljubljanskega veleseja, ki je povojna ustanova, ustanovljena, da pomaga trgovini in industriji na Slovenskem. Obisk razstave ta dan se mi ni zdel velik; morda je bil slab zato, ker je bil zaključni dan. Ljubljana ta velesej zelo oglašja. Smatra ga za nekaj velikega. Meni se ni zdel kaj posebnega. Iz južnih krajev države so bile razstavljene razne pletenine, opanke itd. Izmed stvari, razstavljenih iz Slovenije, se mi je najbolj dopadlo pohištvo in čipke.

"Bela" Ljubljana.

Popoldne sem si ogledal Ljubljano. "Bela" Ljubljana, in res je bela — od prahu! Hodiš po cestah, pa se ti čevlji obelijo, da sam ne veš kedar. Ne le

čevlji, ampak tudi obleka; do kolen se pozna plast prahu celo na daljavo.

Ljubljana! Če bi bil sentimentalist, bi opeval "bela" Ljubljano, da se bi solzili vi in jaz. Pa ne morem. Imam rad naše ljudi, njihove kraje in "bela" Ljubljano. Pa vendar — tiste lepote, kot jo vidijo na nji nekateri, jaz nisem našel. Name — prosim vas vse, da mi oprostite — je napravila vtis, da je eno najbolj zanemarjenih mest, kar sem jih videl. Res, Ljubljana je kulturno, gospodarsko in politično središče našega naroda. Ravno zato pa bi morala biti bolj bela, lepša in bolj dostojanstvena!

Zvečer po tem prvem obisku smo se odpeljali v Škofjo loko, kjer smo tudi prenočili. Drugi dan zjutraj smo najeli "kočijo", da nas odpelje v Selce, kamor smo dospeli po prahu polni cesti okrog 11. dopoldne. Kočija za vse me je stala 150 dinarjev ali okrog \$2.75. Mati in sestra sodruga John Čemažarja, kateri živi v Chicagu, sta nam prijateljsko postregli, nakar smo se napotili peš v hribe. Popoldne ob 4. smo dospeli v Nemilje, kjer smo ostali pri sorodnikih čez noč. Drugi dan smo nadaljevali pot na Jamnik, od kjer se nam je nudil prekrasen razgled proti Karavankam. Potem smo jo ubrali doli proti Kropi, kamor smo dospeli okrog poldne. Mučil nas je glad, zato smo takoj poiskali gostilno "Pri jarmu", v kateri danes gospodarji starejšim slovenskim Detroitčanom dobro znani sodrug Alojzij Potočnik. Ko smo bili gotovi s kosilom, mi je razkazal svoje kraljestvo, ki je precej obširno. Veliko in lepo je njegovo posestvo, tako veliko, da človeka, ki je ukopan vanj, utruja. In zdelo se mi je, morda samo zdelo — da je bil Louis bolj srečen ko je delal v avtomobilski tovarni v Detroitu, U. S. A., ob prostem času pa deloval v klubu št. 114 JSZ., kakor je sedaj, ko je kralj na "svoji" zemlji. — Napregel je konja (pravilneje rečeno, njegov hlapec ga je napregel), in nas odpeljal v Lancevo, od kjer smo bili čez pol ure zopet v Radovljici.

Doma nisem ostal — kajti treba je bilo na ogled tu in tam. Torej, drugi izlet sem aranžiral proti Dobravi, kamor sva se odpeljala zjutraj s prvim vlakom. Od tu sva odšla peš skozi Vintgar na Bled. Vsakemu, ki pride na obisk v domovino, in misli iti na Bled, priporočam, naj ne pozabi na Vintgar. Pot skozi solesko bo ostala vsakemu v spominu, in ne bo mu žal za trud. Da je na Bledu lepo, ne bom pisal, ker je lepota tega kraja znana vsakemu ki je bil tam, drugi pa so čitali o njej. Letos je bilo na Bledu zelo veliko tujcev, posebno Nemcev, in vsled velikega obiska so morali domačini spat na senu, da so ustregli s stanovanji drugim. Bili smo tudi na otoku in vlekli za vrv v cerkvici, da je že davno počeni zvon odmeval s svojim ubitim glasom daleč po okolici. Ko sem se na kolodvoru pripravljal na odhod, me nekdo potaplja po rami. Bil je dr. Kern iz Clevelanda, z njih pa Ivan Možina, o katerem so mi pojasnili, da je bil pred leti urednik "Glasa Svobode" v Chicagu. Sedaj živi na Slovenskem.

Naš tretji izlet je bil namenjen Bohinjski Bistrici, od tu pa smo odšli proti Črni prsti. Dasi je nekoliko deževalo, smo šli vseeno naprej višje in višje. Do večera smo dosegli Malnarjevo kočjo, kjer smo prenočili. Kmalu ko smo prišli v kočjo, sta prišla za nami dva vojaka Srba (graničarja) ter zahtevala potne liste. Koča je namreč blizu italijanske meje. Pregledovala sta nekaj časa moj potni list, nakar mi ga vrneta z opombo, da je v redu. Dvomim, da sta ga razumela, ali znala čitati. Zjutraj ob 4. smo bili že na nogah. Vreme je bilo izredno lepo, zato smo se podali naprej

proti vrhu Črne prsti. Težko je šlo, toda šlo je. Na vrhu je meja. Z vrha je krasen razgled po Primorski. Gledaš doli po prijaznih slovenskih vaseh, ki so danes predane na milost in nemilost provokatorskemu fašizmu. Mussolinijev režim se silno trudi, da te kraje poitaljanči, in vsled te njegove Slovincem sovražne politike trpe posebno slovenski kulturni delavci, slovenski učitelji najbolj. Vidi se tudi na Jadransko morje, na drugo stran pa po prekrasem triglavskem pogorju. Mejne straže na italijanski strani nismo videli, zato smo jo ubrali malo tudi v "Italijo", "Italijanom planinke krast," kot se je izrazil moj brat, ki jih je natrgal lep šopek. Odšli smo nazaj na jugoslovansko stran, da še tu natrgamo planink. Dobili smo jih precej in nekaj jako lepih. Opoldne smo že obedovali v eni gostilni v Bohinjski Bistrici. Potem smo najeli voz in se odpeljali k Bohinjskemu jezeru, k "Zlatorogu", kjer smo dobili okrepčila. Radi bi šli še k izviru Savice, a ni bilo časa. Ogledali pa smo si vojaško pokopališče v gozdu blizu Bohinjskega jezera. Je precej obširno, z malo kapelico v sredi; na grobeh so beli križi in na njih imena vojakov. Največ je italijanskih in madžarskih. Tako ležijo v miru nekdanji "sovražniki" in "prijatelji", ki so drug drugega poklali. Leže skupaj, grob pri grobu, v enem najlepših krajev Gorenjske. Jaz namreč smatram okolico Bohinja lepšo kakor pa okolico Bleda. Voz nas je že čakal, torej nazaj na kolodvor Bohinjska Bistrica. Za voz k jezeru in nazaj sem plačal 150 dinarjev, ali okrog \$2.75.

Četrty izlet je bil usmerjen v Savski Marof na Hrvatskem, obiskat sorodnike, ki so nas jako prijazno sprejeli. Udeležil sem se ga jaz, soproga in moja mati. V tem kraju je samo eden, toda zelo važen industrijski obrat, namreč tovarna kvasa in špirta, ki obratuje noč in dan. To je dokaz, da je zahteva po špirtu velika, in tovarna skuša zadostiti naročilom kolikor najboljše more. Sorodnica nam je razkazala vse oddelke v tovarni. Ko sem ogledoval velike kotle, iz katerih prihaja špirit, se mi je zasmilil narod, ki se tolaži s to pijačo in v pijanosti pozablja svoj žalostni položaj. Zgodaj naslednje jutro smo se odpeljali v Zagreb.

(Dalje prihodnjč.)

"Drag Them Out!"

V Waukeganu se je pred eksekucijo Sacca in Vanzettija vršil shod v njuno obrambo. Vodilni skilcatelji so bili komunisti, ker pač ni bilo drugih. Komunisti, ki polagajo posebno pažnjo na "strategijo" in "manevrisanje" (slednje v jeziku naših prijateljskih hrvatskih komunistov), so na tem shodu pazili, kakor na vseh takih priredbah, da niso preveč razobesili svoje firme. Govorili pa so seveda "radikalno", veliko kritizirali, kajti veliko je gnilega, in korupcija je višja kot najvišja gora na svetu. Na tem shodu je bil navzoč tudi Mr. Frank T. Fowler, eden vodilnih članov waukeganske trgovske komore. Imel je pogum, da se je odprto zgražal nad opazkami radikalnih govornikov, a ko so mu ponudili priliko, da govori, ga ni bilo več v dvorani.

Potem je prišel "na svitlo" letak, ki ima na vrhu naslov z velikimi črkami z besedilom kakor je v naslovu tega članka. "Privlecite jih ven!" vpijejo skoraj dva palca visoke črke, in potem v naslednjih stavkih vprašujejo: Kje delajo ti radikalci, ki so proti našemu mestu, proti državi in Zvezni Uniji? Kje so?

Kdo so? Ali imajo trgovine? Jih vi podpirate? Ali jih imate v svoji službi? Gade na svojih prsih? Ven z njimi! Razglasite jih, razkrite jih!

Letak ima obseg ene strani formata, na krkršnem so tiskani osemkolonski ameriški dnevnik. Spodaj je s precej velikimi črkami opomba, da so letak plačali tisti, ki mislijo, da je že skrajni čas, izvleči na prosto vse "nezaželjene stanovnike te dežele", jih "predstaviti" javnosti, potem pa naj se jim da njihova lastna "medicina".

Kaj je na stvari? Radikalni govorniki, kateri nam v tem slučaju niso znani, in ne vemo, od kedaj so radikalni, koliko časa bodo, in v čem obstoji njihov radikalizem, so zbegali Mr. Fowlerja tako zelo, da je napisal dopis, in ga priobčil v waukeganskem "Daily Sun". Dobro, mi verujemo v svobodo govora. Tisti radikalni govorniki, s katerimi ima delavski pokret te dežele prežalostne izkušnje, in Mr. Fowler, ne verujejo. Udari, vpije eden, udri, kriči drugi. Sacco in Vanzetti sta umrla na električnem stolu — VSLED TAKIH LJUDI NA OBEH STRANEH. To le mimo grede.

Drugo, radi česar so tu te vrstice, je: Gonje, kakor jo je začel Mr. Fowler, navadno zadenejo v realnem življenju KONSTRUKTIVNO delavsko gibanje. Vsled navala na "radikalizem" ekstremistov, kot smo jih poznali l. 1918-21, so oblasti s pomočjo kapitalističnega časopisja oslabile socialistično stranko tako zelo, da ima v večina krajih sila težko polje v naporih, da si izvojuje svoj prejšnji vpliv. Vse druge delavske "stranke" in frakcije pa so segnile kakor segnijo gobe, ki nagloma rastejo in nagloma trohne. Če je lahko kdo vesel takega položaja, se ga lahko veseli kapitalizem. Konservativno ameriško delavstvo je tisoč petsto stopinj bolj na desni kot kapitalisti; ekstremisti so radikalni, toda le dotlej, dokler ni blizu policaja, in jim radikalizem nese. "Masa" pa se ne briga — češ — kaj bi se pečali z njimi.

Mr. Fowler se vzlic temu boji, in ker je Fowlerjev, ki imajo moč, mnogo, bo ob prvi priliki zopet vpriporjena gonja — in kakor vselej, bo tudi to pot navidezno proti "ekstremistom", dejansko pa proti socialistični stranki, kajti slednja je edina ameriška delavska organizacija, ki je pokazala v sebi pogoje, ki ji dajejo življenje. Vzlic progonom in šikanam od vseh strani bo ostala, in pride dan, ko bo ameriško delavstvo spoznalo, da je ona edina, v kateri lahko uspešno predstavi svetu svoje cilje, svoje aspiracije in svoj program.

Pueblo zopet v naših vrstah.

Ob priliki Chas. Pogorelčevega obiska v Pueblu, Colo, se je vršil sestanek, na katerem je bil pueblski klub JSZ, reorganiziran, ali bolje, ustanovljen. Pristopilo je osem članov in članic.

Pueblo je največja slovenska naselbina zapadno od Chicaga in Jolieta, a je bila že več let brez socialističnega kluba. V malokaterem kraju se je razpaslo sovraštvo proti socialističnemu gibanju tako zelo, kakor v pueblski naselbini. Kar bi nazadnjaštvo pod cerkveno firmo ne moglo nikoli doseči, je doseglo pod takozvano komunistično masko. Upamo, da bo klub sedaj, po vseh te izkušnjah, obstal, ker se je jasno izkazalo, da trpi napredno delo v naselbini, če nima organizacije, ki bi stala trdno v borbi proti temi in delovala neumorno na prosvetnem polju.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

KONFERENCA J. S. Z. V BLAINE, O., NA LABOR DAY.

BLAINE, O. — V pondeljek, Labor Day, dne 5. septembra bo v Blainu konferenca klubov JSZ. in društev Izobraževalne akcije JSZ. Prične se ob 10. dopoldne v prostorih s. Bradleyja. Udeležo se je zastopniki, povabljeni pa so tudi ostali člani JSZ. in somišljeniki socialističnega gibanja.

V teh krajih žive delavci v težkih razmerah, kajti na stavki smo že od 1. aprila to leto. Nekatere kompanije v vzhodnem Ohiju so začele z bojem za odprto delavnico, v katerem se poslužujejo sluggerjev in obožene sile za provociranje unijskih rudarjev. Konferenca bo o tem razpravljala, in tudi o eventualni pomožni akciji. Pridite na konferenco, da čujete in razsojate ter sklepate. — *Nace Žlemlberger*, tajnik Konference JSZ. za vzhodni Ohio in West Virginijo.

SACCO IN VANZETTI V POGOVORIH MED DELAVCI.

CHICAGO, ILL. — V torek 23. avgusta — dan eksekucije Sacca in Vanzettija — sem prišel na delo kot navadno. Vsak z enim časopisom v roki sta čakala osme ure dva delavca — unijska pokladalca cevi. Eden je imel Chicago Tribune, drugi Hearstov Examiner. "Zopet sta dva boljševika manj v tej deželi," je rekel prvi z nekakim naglasom zadovoljstva, drugi pa je dodal, "že zdavnaj bi jih morali!"

"Saj jima krivda vendar ni bila dokazana, in njun prejšnji zagovornik Thompson, ki je eden vodilnih bostonskih advokatov, znan konservativec ter vpliven prvak bostonske odvetniške zbornice, je poleg stotin drugih, ki imajo notranji vpogled v obravnavo, prepričan, da sta nedolžna," sem se vmešal v njun razgovor. "Vse radikalce, — krivi ali nekrivi, — naj pobesijo! Ali si tudi ti eden izmed njih?" Njegov glas je bil surov in izzivalen.

Mirno in stvarno sem jima tolmačil, da sem za pravico vsakemu, radikalec ali neradikalec. Sacco in Vanzetti sta bila sinoči umorjena na električnem stolu, in vidva lahko vesta, če količkaj pazno čitata, da se ni šlo radi njih, ampak radi boja med vladajočim slojem ter onim kateri je vladan. To je delavski razred. Dejal sem jima, da ni prav, če unijski delavci goje nazore kakršne sta izrazila ta dva omenjeno jutro. Pogovor se je razvijal, in postajala sta bolj in bolj surova. Z močnimi kletvami in vulgarnimi besedami sta "podkrepovala" svoje mnenje in "prepričanje". Argumentirala sta v jeziku najpropadnejših bezniških barab. Seveda niso vsi unijski delavci v Chicagu taki, a žal, precej jih je še.

Vprašal sem ju, kaj čitata, in odgovorila sta z nekakim ponosom, Chicago Tribune, Herald and Examiner, Daily News, American — vsi kapitalistični dnevnik. Prišla je osma ura in začeli smo vsak s svojim delom. Opoldne pridemo zopet skupaj. Začela sta z enakim pogovorom kakor zjutraj. Mirno in previdno sem jima svetoval, naj včasih čitata tudi delavske liste, in sem imenoval nekatere. To je potrebno, da čitatelj ni enostranski. Nepoučen človek, ki čita le

eno stran propagande, bo vedno sodil krivično in površno. "Pojdi v pekel z vsemi temi listi," je eden zarobnel nad menoj. Če ne bi ohranil hladnokrvnost, in da ne bi še minila ura odmora, bi se fizično skopala name in bi me pretepla, če ne bi mogel biti obema kos tudi s pestmi.

Pozneje sem o enemu izvedel, da je vnet katoličan (mogoče je tudi drugi, a znano mi ni). Prvi gre večkrat na leto v spovednico, kjer se izpove, dobi odvezo, prejme nato sveto obhajilo, in potem na delo, kjer zopet preklinja in se opaja ob svinjskih pogovorih. Potem spet k spovedi itd.

Naletel sem na ta dva reveža, in videl, kako daleč prižene delavca kapitalistična propaganda in cerkvena vzgoja. Ker je cerkev tukaj vplivna, in delavci čitajo večinoma le kapitalistične liste, akcija za osvoboditev Sacca in Vanzettija v Ameriki ni bila tako močna kakor v evropskih deželah. Reakcionarnost v unijah pove, čemu v Chicagu ni bilo protestne stavke.

J. T.

DOMAČA ZABAVA PEVSKEGA ZBORA "SAVA" V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Pevski zbor "Sava" se je z vso svojo močjo lotil vaj, na katerih se vežba za svoj koncert v nedeljo 17. novembra. Nastopil bo tudi na predstavi dramskega odseka kluba št. 1 dne 16. oktobra, ko bo vprizorjena drama "Poročna noč", kajti "Sava" in dramski odsek sta oba del kluba, in sodelujeta drug z drugim.

Ker se torej bliža jesen in s tem naše priredbe, smo sklenili, da se preje še enkrat snidemo na zabavi, ki bo samo zabava. Vršila se bo v soboto 17. septembra v spodnji dvorani SNPJ. Vstopnina je 25c za osebo. Igral bo dober orkester, za postrežbo bo fino preskrbljeno, vstopnice pa dobite pri članih in članicah zbora ter kluba. — P. O.

PRVA PRIREDBA CLEVELANDSKE FEDERACIJE S. N. P. J.

Dne 11. septembra, drugo nedeljo v mesecu, stopi clevelandska federacija SNPJ. pred našo javnost s svojo prvo javno priredbo. Imela bo značaj slavnostnega sestanka za clevelandsko članstvo S.N.P.J. Zbrali se bomo skupaj, da se medsebojno boljše spoznamo in pa za duševno razvedrilo. Priredb, katerih namen je dati duševno razvedrilo posetnikom, je brez števila, tako med Slovenci kot drugimi narodi. Pri nas pridejo v tem oziru najbolj v poštev koncerti zborov in godb, katerih je manjše število, sem in tam kakšod, in pa razne dramske predstave, katere so v večjih naselbinah precej pogoste.

Program za prvo slavnostno prireditev clevelandske federacije S.N.P.J. je kombinacija vseh prej omenjenih točk: imeli bomo petje, godbo, živo sliko, govore in dramsko predstavo. Ako je v raznoličnosti pogoj za življenje in veselo razpoloženje, tedaj nudi ta program, ki je priobčen na drugem mestu Proletarca, vse te pogoje.

O programu samem ne bom razpravljaj; omenim naj le to, da bo vprizorjena "Hrbtenica", ki je bila igrana že v mnogih naselbinah, a bo najbrž igrana precej popolnejše v Clevelandu kot kje drugje do se-

daj. S tem ne mislim nič slabega o drugih vprizoritvah te igre, ali pa clevelandske igralce povečičati; ako imamo tukaj boljše igralce kot drugje je vzrok ta, da imajo več prakse na odru kot pa v drugih naselbinah, in ob enem razpolagajo s primeroma prostornim in precej bogato opremljenim odrom. Igra "Hrbenica" bo izpopolnjena na odru ob priliki te proslave v tem smislu, da je režiserstvo oskrbelo uglazbenje prologa in epiloga, kar pomeni toliko razlike kot med golim in lepo oblečenim človekom. To važno vlogo bo izvajal naš tenorist Louis Belle. Uglazbil jo je g. Ivanush.

Članstvo SNPJ. in publiko v splošnem vabimo, da poseti to priredbo, ki se bo vršila v Slov. nar. domu, 6419 St. Clair Ave. Pričetek ob 2. popoldne.

Poročevalec.

ZA IZBOLJŠANJE ODRA V SLOVENSKEM NARODNEM DOMU V WAUKEGANU.

Kot je bilo v Proletarcu že poročano, bodo imele slovenske organizacije v Waukeganu-North Chicagu skupno dvodnevno priredbo z obširnimi sporedom. Prebitek je namenjen za izboljšanje odra v Slovenskem narodnem domu. Prvi dan priredbe v soboto 3. septembra bo vprizorjena komedija v dveh dejanjih, "The Red Lamp", v nedeljo 4. septembra pa narodna igra "Krivoprisežnik" v 3. dejanjih (sedmih slikah).

Nastopili bodo tudi naši mladi umetniki solisti, ki bodo proizvajali svoje komade na gosli in glasovir ter v pevskih nastopih. Pevski zbor "Čitalnice" bo zapel par lepih pesmi.

Tak bo program v gornji dvorani. Spodaj v kuhinji pa se bodo članice gospodinskega kluba potrudile, da bo vsakdo lepo in dobro postrežen.

Vsi ljubitelji dramatike in kulturnega dela sploh, so vljudno vabljeni, da nas posetijo dne 3. in 4. septembra in nam pripomorejo do boljšega uspeha. Program v podrobnostih je razviden v oglasu, ki je objavljen v tej številki "Proletarca".

Za odbor skupnih organizacij, *Rudolf Skala.*

TEŽAVE Z. S. O. V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Zveza slovenskih organizacij, ki je bila ustanovljena pred nekaj leti, in si naredila lep program, je avtomatično postala samo skupina, mal krožek, kateri se med seboj navdušuje za slovenski dom v Chicagu. Ustanovila je v ta namen tudi fond, v katerem ima dosedaj okrog \$1.500. Imela je več priredb v dvorani in par piknikov, izmed katerih pa je bila uspešna samo ena veselica, kar se tiče udeležbe. V nedeljo 21. avgusta je imela piknik pri Vidmarju v Willow Springsu, a udeležba je bila neznatna.

Dne 25. junija je imela javen shod in ob enem sejo, a navzočih je bilo le dvanajst oseb. Naročila je društvam, naj na sejah razpravljajo, ali so ali niso za gradnjo slovenskega doma v Chicagu, a društva so le malo razpravljala in poročevalcev ni bilo na sejo Z.S.O. Kako majhno je zanimanje za Z. S. O., je dokaz v tem, da se je polastil vodstva Zvonko Novak, polastiti pa se ga je mogel samo zato, ker ga nihče drugi ni hotel. Za eno priredbo se je zelo trudil, dobil je precej sodelavcev, potem pa je stvar zopet padla v neaktivnost. Ko je Z. Novakov "Glas Svobode" prenehal, je nehala tudi njegovo delo za Z. S. O. in Zvonka ni več blizu. Predsednik Z.S.O. je Fr. Ceglar. Samo kakih par društev in nekaj posameznikov se trudi dati Z.S.O. življenje in slovenskemu domu zidove, a širšega zanimanja ne morejo ustvariti. Z. S. O. je bila pogrešno ustanovljena takoj v začetku. Sprejela je program,

ki ga ne bi mogla izvajati drugače kot da bi imela na leto najmanj pet tisoč dolarjev dohodkov za vzdrževanje informacijskega urada in šole. Če pa bi hotela zadostiti še drugim svojim nalogam, ki si jih je za beležila v svoj program, bi rabila deset tisoč letno. Eni so mislili dobro, a pozabili so računati, drugi pa so želeli "nekam priti", pa so hoteli "skupno" organizacijo. Želeli so, da naj bo "brez socialistov", to je, da se bi socialisti ne "rinili" v vodstvo. "Pa naj drugi pokažejo, kaj zmorejo," so rekli eni naši sodrugi, in klub št. 1 je zaključil, da v Z. S. O. ne bo aktivno sodeloval, potem pa je iz nje izstopil popolnoma. Le nekateri člani so smatrali, da je to taktična napaka, in da bi bila naša dolžnost ostati in sodelovati. Večina je rekla, da je stvar zgrešena, da namena ne bo dosegla, da ji za drugo delo ni razun za dom, in da je škoda časa, ki bi ga zapravili v nji Tisti, ki o nas ne mislijo prijazno, so imeli priliko pokazati kaj znajo in koliko jih je, in če beležijo toliko neuspehov, ni naša krivda. — c.

ČLANSTVU KLUBA ŠT. 1, J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Klub št. 1 je danes največja postojanka v Jugoslovanski socialistični zvezi. Ima okrog 130 članov in članic. Mnogo izmed teh pa jih pozablja, da je dolžnost člana ali članice socialistične organizacije, biti, prvič aktiven, in drugič, redno plačevati članarino.

Vse kar je klub št. 1 v Chicagu dosegel, je delo AKTIVNIH članov in članic. Da je postal velik in močan kot je, je zasluga tistih, ki so bili in so socialisti ob vsakem času, ob vsaki priložnosti, vsepovsod. Naš klub bo imel, mora imeti čim preje, najmanj dve sto članov in članic. In če to hočemo, je potrebno, da 130 članov in članic, ki jih ima klub št. 1 sedaj, redno plačuje članarino, da se udeležujejo sej, in da so aktivni. Tajnik velikokrat ne utegne opozarjati vsakega posameznika na zastanek v članarini. Ne utegne govoriti vsakemu posebej, da se od socialistov zahteva, da je zvest svoji organizaciji in njenemu delu.

Naših sej se udeležuje povprečno od 50 do 60 članov in članic. Čemu ne sto? In čemu ne bi vsakdo, ki ve da je zastal s članarino, isto poravnal čim prej? Klub št. 1 je po mojem mnenju najaktivnejša, najdelavnejša slovenska organizacija, kar jih je v raznih naselbinah. In koliko več bi lahko storil, če bi imel namesto 50 STO aktivnih članov in članic!

Seje 26. avgusta se je udeležilo 52 članov in članic. Za pristop v klub se je prijavil eden rojak, trije pa so prestopili od drugih klubov.

Poročila, podana seji od strani raznih odsekov, so se tikala klubovega dramskega odseka, pevskega zbora, piknika v parku Riverview, predavanj, stavbinskega fonda itd. Po izčrpanem dnevnem redu je predaval John Olip o razmerah na Slovenskem, od kjer se je pred dvema tedni povrnil z obiska. Seja je bila ves čas zanimiva; poročilo s. Olipa je bilo zelo interesantno. Odešek za predavanja ima v načrtu za prihodnjo sezono serijo predavanj in diskuzij, ki se prične morda že septembra, a oktobra gotovo.

Naša prva predstava bo Molekova socialna drama "Poročna noč", in upamo, da bo dvorana ČSPS. dne 16. oktobra, kjer se bo ta predstava vršila, napolnjena. Predstava bo ponovljena meseca novembra v So. Chicagu. — *Tajnik.*

Agitirajte za "Proletarca" in "American Appeal"!
Oba sta glasila ameriške socialistične stranke in vodita proletarijat po poti konstruktivnega dela v socializmu.

NAŠI ODRI.

“Jus Primae Noctis”.

V rudarskem mestu se vrši ta drama. Bazira na pravo “Jus primae noctis”, ki pomeni, da ima gospodar, ki ukazuje podložniku, pravico do “prve noči”, do podložnikove neveste preje kakor podložnik.

V srednjem veku je gospodar grajščak smel vsak čas vzeti nevesto podložniku in jo držati v gradu “prvo noč”. Če je bil tak mogotec pohoten, brutalen in zver, jo je zahteval večkrat tudi potem, ko jo je že izročil ženinu. Povprečen človek se nerad ukvarja s takimi slikami. Ali kdor si jih more pravilno predočiti, bo razumel, kako veliko je bilo trpljenje tedanjih ljudi, kako težko jim je bilo pod silno pestjo gospodarja grajščaka, ki je bil vse — sodnik, gospodar — prva in zadnja instanca, proti kateri ni bilo priziva, razun v tihih kletvah in skritih groznjah.

To “pravo” do “prve noči” pa s pogreznjenjem srednjega veka ni povsem izginilo. Ostalo je tudi v moderni industrijski družbi, tu več, tam manj. S. Šular v Grossu, Kansas, je nedavno podal nekaj slike o južnem Coloradu, kjer je glavnik, ki je gospodoval nad delavci, zahteval delavčevo ženo, ne samo eno ampak mnogo, sedaj to, sedaj drugo, in če mu ni bilo ugodeno — hodi za delom drugam!

Pred ameriškimi sodniki so se nemalokrat obravnavale afere, ki so imele svoj izvor v oblastnikovemu nasilju nad ženami in hčerami podložnih delavcev.

S. Ivan Molek je spisal dramo “Poročna noč”, ki ima tri dejanja in predigro. V predigrji nastopi svatovski korus v kostumih iz srednjega veka. Zadnja pride nevesta, potem ženin. Oba sta podložnika. Na pozorišče pride baron s svojim spremstvom. Ženin mu izroči nevesto “za prvo noč”. Nevesta ves čas izraža strah in udanost, ženin pa pokorščino in prikrit srd. To je predigra, slika iz srednjega veka, brez besedi — — —

Igra sama se vrši v današnjem času. Rudniški captain (kapitan) izkorišča rudarje, vara svojo ženo, in vara samega sebe. Pomaga mu v vseh njegovih nečednih dejanjih njegova priležnica. Ona mu razpleta mreže, on se lovi vanje. Njegova žena vse to opazuje in trpi. Kapitan odslavlja dobre delavce, zato da napravi prostor novim, ki “plačajo”. Išče “ljubezni”. Rudar Jurman se ženi. Kapitan pride skupaj z njim in z nevesto. Z njo govori na samem, in ji da razumeti, da bo njen bodoči mož delal le tedaj, če se ona s kapitanom sestane, ter se mu prepusti za “prvo noč”. Ako ne, ne bo dela, ne bo poroke, ampak pot v svet.

Režijo igre je prevzel avtor. To bo naša prva predstava v tej sezoni. Pred igro bo zapel nekaj pesmi naš pevski zbor “Sava”. Vstopnice na to predstavo se dobe pri članih in članicah, in pri tajniku v uradu JSZ. ter Proletarca. — P. O.

Zanimiv del “Proletarca” so dopisi. Pristopite v krog naših dopisnikov ter sotrudnikov tudi vi.

“Proletarec” zahaja med šest tisoč najinteligentnejših čitateljev v jugoslovanski ameriški javnosti. Čitajo ga vsi, ki kaj štejejo v nji.

CLEVELANDSKA FEDERACIJA S. N. P. J.

(Združena Društva)

priređi

v nedeljo 11. septembra 1927

VELIKO SLAVNOST

v

SLOVENSKEM NARODNEM DOMU

6417 St. Clair Ave.

POPOLDNE:

1. GOVORI: Predsednik Federacije Anton Garden; glavni predsednik SNPJ., Vincenc Cankar.
 2. Živa slika, vprizori V. Coff.
 3. Nastop pevskega zbora “Zarja”.
 4. Solospev, Miss Mary Grill.
- Odmor 10 minut.
5. IGRA “HRBTENICA”, režira Jos. Skuk.

ZVEČER VELIKA PLESNA VESELICA
V AVDITORIJU IN V SPODNJI PLESNI
DVORANI

Pričetek popoldne točno ob 2., zvečer ob 7:30

Igrata orkestra Mr. J. Ivanusha in Mr. Fr. Barbiča

Vstopnina za popoldne in zvečer v predprodaji
samo 60c; pri blagajni 75c za osebo.

Samo za zvečer za moške 50c in za ženske 25c.

Čisti prebitek te prireditve je namenjen za agitacijo in pridobivanje novih članov v SNPJ., zlasti za mladinska — to je angleško poslujoča društva.

Članstvo SNPJ. in drugo občinstvo je vljudno vabljeno, da se udeleži te prireditve in ji s tem pripomore do boljšega uspeha.

Vsi na to prireditve! Vabi

ODBOR FEDERACIJE SNPJ.

SLOVENSKI NARODNI DOM V WAUKEGANU

Velika prireditev skupnih organizacij za izboljšanje našega odra

PROGRAM

v soboto 3. septembra ob 7:30 zvečer:

Pozdravni govor J. W. Homac

"THE RED LAMP"

A comedy in two acts

THE CAST OF CHARACTERS

Matilda Deering, a rich spinster Mary Corser
Harold Deering, her nephew Frank Pierce
Allie Deering, Harold's sister Mary Pierce
Archie Clarke, a young lawyer Vincent Pink
Bill Worth, a man of all trades John Homac
Annie O'Shane, maid at Deerings Tillie Kuhar

Synopsis

Act I. Living room of the Deering house. Act II. The same. Five minutes later.

Time: An evening of the present. Between the first and second acts the Uke Girls will render selections. Dancing begins promptly after the play. Music by STEBLEY'S ORCHESTRA. Admission 50c. Children 15.

V NEDELJO 4. SEPTEMBRA. PRICETEK OB 2. POPOLDNE.

- 1) Govor Rudolph Skala
2) "Po zimi iz šole", poje mešan zbor S. N. Čitalnice.

3) "KRIVOPRISEŽNIK"

narodna igra s petjem v treh dejanjih in 7. slikah.

OSEBE:

Matija Krivoprisežnik, gospodar pri Križevcu Lovro Ogrin
Fran } njegova otroka Andrew Možek
Marijana } Frances Velkovrh
Andrej Kmetovec, posestnik na Adamovem Frank Brence
Anton, njegov sin Math Ogrin
Veliki hlapec } Frank Velkovrh
Jurček } Frank Pierce
Mica } posli pri Kmetovcu Helena Jereb
Barba } Frances Gregorin
Reza } Rozi Sifrer
Ana } Jennie Miler
Zidarka, krčmarica pri Lahu Mary Grom
Veronika } njena vnuka Ana Mahnich
Jakob } John Gantar
Abram, krošnjar Martin Judnich
Nosanka, kajžerica Frances Zakovžek
Roza } njeni sestrični Ana Zupančič
Katra } Stella Horvatin

Tihotapci, kmetje in kmetice, hlapci in dekle.

Dejanje se vrši danes.

- 4) Med dejanji nastopajo:
a) Serenada, (Franz Drdla) violina solo Alice Artach
spremlja na glasovir Frances A. Artach
b) Greyhound March, (John Parker) igra na
glasovir John Mahnich ml.
c) Kaj ne bi bila vesela, sopran Vida Schifrer
e) Violin duet Anton C. Brence in Robert C. Nickel
"Ukulele Girls".

Izbrane komade proizvajata na glasovirju Christina Jereb
in Paul Schifrer

Po programu ples in prosta zabava.

Vstopnina 50c. Za otroke 15c. Izvrstna postrežba v kuhinji.

Sodelujte s tajniki klubov J. S. Z.!

Veliko težkoče povzroča nekaterim tajnikom klubov JSZ. kolektanje asesmenta. V soc. organizaciji se ne gre za gmotno podporo, zato malomarni člani ne pazijo dosti, ali imajo asesment poravnan ali ne. In če jih ni na sejo, mora tajnik k njim na dom ter tirjati. To je neprijetno, ob enem mu vzame čas, ki bi ga lahko porabil v agitaciji za nove člane, ali pa za razširjenje našega glasila. Sodrugi in sodruginje, sodelujte s svojimi tajniki.

Grozna borba.

Nedavno so bili gledalci velike bikoborbe v Madridu na Španskem zelo razočarani in prestrašeni, ko je razkačen bik v areni k steni potisnil toreadorja Gitanillo de Malaga. Ali ne mislite, da je človek, katerega stiska v želodcu tudi lahko tako prestrašen kot je bil gori navedeni toreador?

Če imate želodec v neredu, vpliva to na vaše živce, življenje vam postaja otožno. Ne hodite torej več žrtev želodčnih bolezni, ampak kupite v bližnji lekarni steklenico

Trinerjevega grenkega vina, ki vas bo poživilo in spravilo zopet k veselemu življenju! To vino ima neverjetne učinkujoče uspehe. "Bel-laire, O., 5. julija. Jaz sem imel tako zabasan želodec, da sem si izčistil črevesje komaj po enkrat v štirih ali petih dneh. Po prvi vporabi Trinerjevega grenkega vina se pa počutim povsem prenovljenega. S spoštovanjem M. Castricone." — Vsak odjemalec Trinerjevega vina bo našel v zavitku posebni vrednostni kupon; šest takih kuponov vas opravičuje do nakupa kakega našega predmeta vrednega 25 centov; vendar pa ti kuponi nimajo veljave v sledečih državah: Colorado, Kansas, Montana, Washington, in Wisconsin.

VINCENC BRANISEL SMRTNO PONESREČIL.

"Enakopravnost" poroča, da je poznani Edward Branisel v Clevelandu prejel iz mesta Murray, Utah, žalostno vest o nesreči, ki je zadela njegovega brata Vincenca. Murray je v bližini Salt Lake Cityja. Topilnica raznih kovinskih rud na Murrayju je že stara, in več tisoč Slovencev je že delalo v nji. Le nekateri so vztrajali, večinoma pa so delo v nji pustili ob prvi priložnosti. A delati moraš, če ne tukaj, pa tam. Kar se tiče topilnic svinčene, zlate, bakrene, srebrne in cinkovne rude, so vse enake, pa naj bo v Anacondi, Leadvillu, nekdanj v Pueblu, West Jordanu, Murrayju, Silver Cityju in v drugih krajih države Utah, ali kjerkoli.

Vincenc Branisel je delal v topilnici v Murrayju. Bil je, kot pravimo, "old timer". Na Murrayju je živel 22 let, in je bil splošno znan med našim ljudstvom in med drugorodci. Vsi so ga imeli radi, tudi mormonci, kajti Utah je mormonska država; videli so v njemu vljudnega, poštenega človeka, kar je tudi bil. Ponesrečil je pri delu v topilnici — po tolikih letih garanj!

Pokojnik je bil doma iz Cirknice na Notranjskem. V Ameriki je bival okrog 24 let. Na Murrayju zapušča žalujočo soprogo, tri sinove, in pa brata Edvarda ter Toneta v Clevelandu, brata Jerneja v Anacondi, Montana, in sestro Nežiko v starem kraju, ter več drugih sorodnikov.

Pokojnik je bil naprednjak ne le v besedah, ampak tudi v praksi. Rad je čital "Proletarca", in kolikor je mogel, je storil, da se ga razširi. Bil je več let zastopnik tega lista, širil je naše knjige in "Ameriški družinski koledar", in zelo ga je veselilo, če je videl, da njegovo seme rodi sadove. Bil je agitator v kraju, kjer agitatorjem ni prijetno. Vzlic svoji starosti, težkemu, nezdravemu delu in reakciji, ki gospodari v mormonski državi, je ostal vedno zvest svojemu prepričanju. Bil je značaj, bil je človek!

V naših vrstah mu bo ohranjen blag, svetel spomin!

Njegovi soprogi in sorodnikom naše iskreno sožalje.

JOS. STEBLAY

Zemljišča, hiše, stavbišča, zavarovalnina proti ognju; javni notar.

2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Lawndale 9562.

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK
V CHICAGU

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od 7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Pet novih celoletnih naročnin je poslal zadnji teden sod. Kosin, Girard, O., ki je neutrudljiv agitator Proletarca. Zaveda se, da se socialistični agitator ne sme nikdar utruditi; dolžnost ga vedno kliče k delu kot graditelja socialistične družbe. Da ima Proletarec v Girardu skoro 40 naročnikov, je največ zasluga J. Kosina. Njegov aktiven tovariš v agitaciji je tudi s. J. Tancek.

Iz Elyja, Minn., se je javil nov agitator, katerega ime radi vohunstva ne bo objavljeno. Po železnem okrožju gospodarita jeklarski trust in gospod, in ljudje so izpostavljeni preganjanja in šikanam, a vzlic temu skušajo na en ali drug način kaj storiti za delavsko gibanje. Le kadar bo v Minnesoti to močno, bo šikaniranje in preganjanje delavcev prenehalo. Omenjeni agitator, ki za ta seznam nima imena, je poslal štiri nove naročnine. Pridružite se mu!

Drugi aktiven in zaveden delavec v Minnesoti je sod. Jacob Setnikar na Evelethu. Poslal je zopet dve novi naročnini. Njegovo geslo je, v Evelethu čimbolj razširiti Proletarca. To bi bil že tudi v večji meri storil, nam piše, ako bi ga od agitacije ne zadrževala bolezen. Toraj vzlic zaprekam je agitacija tudi v Minnesoti lahko uspešna. Poskusite znjo tudi v drugih naselbinah, kakor sta to storila somišljenik na Elyju in Setnikar na Evelethu.

Frank Strumbelj, Aliquippa, Pa., je tajnik društva SNPJ., ki je pridruženo Izobraževalni akciji JSZ. Ko je zadnjič poslal prispevek v njen fond, je ob enem poslal tudi celoletno naročnino za novega naročnika na Proletarca. Somišljenik Strumbelj je večletni naročnik, in ob vsaki priliki je pripravljen za list tudi agitirati. Zakaj bi tega ne storili tudi vi!

Conemaugh-Franklin v Pa. sta naselbini, v katerih je bilo storjenega že veliko socialističnega dela. Proletarec in JSZ. sta imela že v zgodnjih letih slo-

FRANK DACAR

Popravljalnica čevljev. Delo jamčeno.

Se priporočam rojakom.

5906 St. Clair Ave., CLEVELAND, O.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

venskega socialističnega gibanja v njih veliko zaslonbo. V vojni histeriji je to aktivno in procvitajoče gibanje v njima podleglo; danes se zopet dviga. Nekdaj tako aktiven klub št. 5 je reorganiziran. Proletarec je v njegovem okraju precej razširjen. Večina sodrugov pionirjev, kot Podboj, Zabric, Vidrih in drugi, je danes zopet v akciji. Morda ni daleč čas, ko bodo njihove naselbine zopet postale v socialističnem gibanju to, kar so bile pred leti.

Sod. Zabric je poslal pet naročnin, med temi dve novi. V pismu pravi: "Da nimam pri agitaciji večjega uspeha, je največ pripisati slabim delavskim razmeram, toda kljub temu upam, da bo naše gibanje lepo napredovalo." Poročila od tam so v resnici razveseljiva.

Kdo ne bi občudoval Tony Stražišarja, Windber, Pa. Iz vsakega njegovega pisma veje duh volje in poguma, ki dajejo tudi nam pogum za to veliko delo — za socializem! V zadnjem z dne 18. avgusta je poslal dve novi naročnini. Poslal jih je že mnogo, in ker ga poznamo, vemo, da bo svoje delo enako nadaljeval.

Sod. Tekavc, Canonsburg, Pa., se je zopet oglasil, sedaj s petimi naročninami. Malo jih je, ki bi si več prizadevali razširiti Proletarca, kakor sod. Tekavc. Pri agitaciji ga spremljajo tudi uspehi. Enak je sod. Lawrence Selak, Collinwood, O. Proletarec ima v Clevelandu in Collinwoodu več aktivnih zastopnikov, toda brez dvoma jim stoji na čelu kot "šempijon" sod. Selak. V svojem zadnjem pismu je poslal 6 naročnin.

Sodrug in somišljeniki, mnogo je vas, ki ste na en ali drug način aktivni v socialističnem pokretu. Zavedate se pomena tega gigantskega boja, v katerem smo pozvani, da ga vršimo in izvršimo. Ali veliko je še vas takih, ki stojite na strani. Mogoče celo zmerjate tiste, ki delajo. Delo za napredek prepuščate mali skupini ljudi, ki pa ga sama nemore izvršiti. Pridružite se jim in sodelujete! Član ste istega raz-

reda, njihovi sovražniki so vaši sovražniki, njihovo delo je tudi VAŠE delo! Bodite aktivni v klubih in v agitaciji za socialistično časopisje.

Ker je ameriško delavstvo povečini neorganizirano, ni moglo vzlic številnim protestom preprečiti umora, ki ga je izvršila razredna justica v državi Mass. Padla sta dva naša tovariša, kakor so padli drugi pred njima, in temu je krivo brezbržno delavstvo, ker pusti, da nas vlada peščica kapitalističnih reakcionarjev. Velike demonstracije ne pomenijo mnogo, tudi ako so iskrene, če delavstvo nima na odgovornih mestih zaslonbe in ne svojih zastopnikov. Da jih nima, je samo krivo. Torej, koncem konca je le delavstvo krivo vsega zla, ki prihaja nanj, in krivo je tudi električnih stolov. Čas je, da se zdrami in pomaga vršiti delo, ki stremi odpraviti krivico in za emancipacijo vsega delavstva.

VESELICA ORKESTRA S.N.P.J. V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 4. septembra priredi v dvorani SNPJ. veselico orkester SNPJ. To bo prva slovenska veselica v dvorani v tej sezoni. Prične se popoldne. Na sporedu so godbene in pevske točke ter plesna zabava. Vstopnina je 50c za osebo.

IZ WARRENA, OHIO.

Klub št. 243 JSZ. je aktiven kolikor mu je v danih razmerah mogoče biti. Odločil se je vprizoriti kmalu v začetku te sezone svojo prvo igro, in vaje so bile že v teku, medtem pa se je morala podvreči nevarni operaciji sodruginja Antonija Kocjan, ki ima v igri glavno vlogo. Ker Warren ni naselbina, kjer bi dramske moči lahko nadomeščali, bo predstava odložena, dokler omenjena sodruginja ne ozdravi. Želimo ji, da se to zgodi čimprej, in da se povrne v naš krog.

Poročevalec.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213. Ura-
duje od 2. do 4. pop., izvenzaj torej in petek, in od 6. do 8.
zvečer vsak dan.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba
za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepik svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
štrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

✠ VŠČIPCI. ✠

PTIČKA SE PO PERJU SPOZNA.

Ptička, ki čivka, kako so socialisti slabi, lahko spoznate po perju. Vprašajte ga, kaj počne, kaj je že storil — in videli boste, da imaste opravka s frtalko, ki se bi rada vrtela v žepih drugih ljudi na njihov račun, pa so ji socialisti v napotje.

POLN KLOBUK.

Našemu srebrnomašniku so prinesli na banketu poln klobuk srebra in bankovcev. To pa bo že za odih, so rekli častiti gospod. Bomo šli malo v stari kraj. Sloves je bil tih, in kakor pred njim dr. Hugo Bren, se je tudi sedanji "provincial" poslovil šele v Clevelandu v "Glasilu KSKJ.", farane sv. Štefana pa komaj komaj tolažijo. Le zakaj ga frančiškani tako lomijo!

KJE JE "PROGRESIVNI BLOK"?

Išče se "progresivni" blok, rojen na konvenciji SNPJ. v Waukeganu in potem zapuščen ter izgubljen. Sepič in vsi drugi sepiči so ga zatajili, in celo Bartulovič se ga brani. Ni čudno, da ga nikjer ni, a sovražstvo do poštenja v organizaciji je ostalo.

SACCO IN VANZETTI.

Kapitalistično časopisje ju imenuje "morilca", da si uredniki vedo, da jima krivda za zločin radi kate-rega sta bila obsojena, ni bila dokazana. Mnogi, ki so bili na strani Fullerja, so v srcu prepričani, da sta bila potisnjena na električni stol dva nedolžna človeka. Manjkalo pa jim je poguma, in zato so pisali tako, kakor je zahteval "princip" denarne aristokracije. Ljudi je veliko naprodaj. Kupiš rablja, ubijalca, urednika in pa dušo bedaka, ki ne ve da je bedak.

ŠALO NA STRAN.

Flečkajnerski dnevnik piše o norčevanju. On lahko, ker se razume v tem. Norčuje se iz vere, iz delavcev, sedaj posebno iz premogarjev — vse radi Jeričevega-Albinovega privatnega biznisa. Vere imata toliko kot lahov koš.

POŠTENI IN NEPOŠTENI KRITIKI.

"Kritikanti" so navadno "krenki", katerim ne ustrežeš, pa naredi tako ali tako. Na te vrste krenke apelirajo frančiškanski hujškači, sekundirajo pa jim "tajne" modrine in provokatorji iz "edino prave levice". Čas je, da se pošteni, razumni ljudje zbude in zajeze gnojnico reakcije, ki si išče pot med ameriški-mi Slovenci.

KAJ JE RAZLIKA MED CHICAGOM IN CLEVELANDOM?

V Chicagu smo imeli svobodo, pa je propadla, v Clevelandu je pa še čas, da propade. — *Tone Puc*, Cincero, Ill.

PIKNIK OKRAJNE ORGANIZACIJE S. P. V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Piknik v nedeljo 28. avgusta v Riverview, ki ga je priredila socialistična stranka okraja Cook, ni imel tolikšnega poseta kakor junijski piknik. Nekoliko je škodoval tudi vremenski prerok s svojimi grožnjami, da bo v nedeljo popoldne in zvečer deževalo, in pa oblaki popoldne. Ob 4. se je popolnoma zjasnilo, a vreme je bilo brez dežja ves dan. Vseh udeležencev je bilo okrog tisoč, vstopnic pa je bilo prodanih precej več. Govorili so W. H. Henry, Andrew Lafin, sodrug Quick iz Wisconsin, ki je prišel namesto Wm. Colemana, in Geo. R. Kirkpatrick. Dobilo se je precej naročnikov na "American Appeal", in razprodanih je bilo nekaj ducatov Debsove knjige "Walls and Bars". Izmed Slovencev je bilo navzočih nad petdeset članov JSZ. in okrog 20 srbskih sodrugov in sodruginj. — *P. O.*

SHOD DRUŠTEV S.N.P.J. V MILWAUŠKI NASELBINI.

MILWAUKEE, WIS. — V nedeljo 2. oktobra se vrši v S. S. Turn Hall velika prireditev društev SNPJ. v naši naselbini, ki bo imela zelo obširen program. Popoldne bodo govori, pevske in godbene točke. Govorili bodo Vincenc Cankar, predsednik SNPJ., milwauški župan sodrug Daniel Hoan, in Donald J. Lotrich, predsednik društva "Pionir" v Chicagu. Zvečer bo vprizorilo mladinsko društvo "Badgers" SNPJ. komedijo v dveh dejanjih, o kateri več pozneje, kakor tudi o ostalem programu. — *Poročevalec.*

NI DVOMA

da so naše hipoteke (mortgage) in bondi ali obveznice danes ravno tako varne, kakor so bile prošlih 40 let. Razsodnim vlagateljem služi pri njih odločevanju naše izkustvo.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE., vogal 19. ul., CHICAGO, ILL.

OTTO KASPAR, predsednik.

Denarne pošiljatve v Jugoslavijo po zmerni ceni.

